

POSTANOWIENIE

Dnia 7 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania H. W.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 7 lutego 2019 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 18 lipca 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego
kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 18 lipca 2017 r. oddalił apelację odwołującego się H. W. od wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 13 czerwca 2016 r. oddalającego jego odwołania od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 23 czerwca 2015 r., stwierdzającej, że decyzja z dnia 2 kwietnia 2002 r. obejmująca odwołującego się obowiązkowymi ubezpieczeniami rolników została wydana z naruszeniem prawa i brak jest możliwości jej uchylenia ze względu na upływ 10 lat od dnia jej doręczenia oraz od decyzji z dnia 25 czerwca 2015 r., uchylającej

decyzję z dnia 23 kwietnia 2007 r. o podleganiu przez odwołującego się ubezpieczeniom społecznym rolników.

Sąd Apelacyjny w motywach uzasadnienia podniósł, że odwołujący się w dacie złożenia wniosku o objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników (tj. w dniu 29 marca 2002 r.) podlegał od 1984 r. ubezpieczeniem społecznym z tytułu działalności gospodarczej pod firmą „L.” oraz PPHU „D.”, czego nie ujawnił w tym wniosku. A zatem nie mógł skutecznie ubiegać się o objęcie go ubezpieczeniem społecznym rolników. Zgodnie z art. 52 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 277 ze zm.), w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy o systemie ubezpieczeń społecznych. Oznacza to, że organ rentowy miał prawo podjąć działania w oparciu o art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm., dalej jako ustawa systemowa), który pozwala na ponowne ustalenie prawa lub zobowiązania stwierdzonego decyzją ostateczną Zakładu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie. Z kolei według art. 83a ust. 2 tej ustawy, decyzje ostateczne, od których nie zostało wniesione odwołanie do właściwego sądu, mogą być z urzędu przez Zakład uchylone, zmienione lub unieważnione, na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego. Przepis ten pozwala na weryfikację w postępowaniu administracyjnym ostatecznych decyzji administracyjnych wyłącznie z urzędu i to pod warunkiem, że od takiej decyzji nie zostało uprzednio wniesione odwołanie do właściwego sądu powszechnego. Reguły te zostały zachowane w niniejszym postępowaniu bowiem organ rentowy nie uchylił decyzji z dnia 2 kwietnia 2002 r. prawidłowo powołując się na treść art. 145 § 1 pkt 1 k.p.a. Natomiast decyzja z dnia 23 kwietnia 2007 r. została prawidłowo uchylona, po uprzednim ujawnieniu przez organ rentowy okoliczności istniejącej przed wydaniem tej decyzji, a mającej wpływ na prawo w zakresie ubezpieczenia rolniczego, którą jest zatajenie przez odwołującego faktu prowadzenia przez niego działalności gospodarczej.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł odwołujący się, zaskarżając go w całości. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu za przyznaniem kosztów postępowania według norm przepisanych.

W skardze kasacyjnej opartej na obu podstawach z art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. zarzucono naruszenie:

1) art. 321 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c., przez wyjście poza granice wyznaczone zaskarżonymi decyzjami, przeprowadzenie postępowania dowodowego co do okoliczności niepodnoszonych w decyzjach, jak również wyjście poza podstawę faktyczną i prawną orzekania, co w spowodowało nierozpoznanie istoty sprawy, którą jest rozstrzygnięcie w pierwszej kolejności czy uchylenie decyzji z dnia 24 kwietnia 2007 r., jak również stwierdzenie wydania decyzji z dnia 2 kwietnia 2002 r. z naruszeniem prawa i brak możliwości uchylenia decyzji, mogło nastąpić w oparciu o zastosowane przez organ przepisy;

2) art. 5a w związku z art. 7 w związku z art. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym do dnia 2 maja 2004 r., przez ich błędną wykładnię, a w konsekwencji oddalenie odwołania w sytuacji, gdy dnia 1 kwietnia 2002 r. skarżący spełniał wszystkie ustawowe przesłanki do objęcia go tym ubezpieczeniem, jak również przez uznanie, że zataił prowadzenie działalności gospodarczej w sytuacji, gdy żaden przepis nie obligował go do złożenia oświadczenia o prowadzeniu działalności gospodarczej oraz o woli podlegania przepisom tej ustawy;

3) art. 5a w związku z art. 7 w związku z art. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym do dnia 25 marca 2008 r., przez jego błędną wykładnię i oddalenie odwołania w sytuacji, gdy skarżący w chwili wydawania decyzji z dnia 23 kwietnia 2007 r. spełniał wszystkie przesłanki objęcia go tym ubezpieczeniem, w szczególności podlegał wówczas przez co najmniej 3 lata ubezpieczeniu na podstawie ustawy, kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok obrotowy wynosiła 0 zł, ponadto wobec braku uregulowania formy oświadczenia, o którym mowa w art. 5a ust. 1 pkt 1 tej ustawy można przyjąć, że takim oświadczeniem był wniosek skarżącego o objęcie go ubezpieczeniem.

We wniosku o przyjęcie niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na jej oczywiste uzasadnienie. Według skarżącego zarówno charakter przepisów prawnych, które zostały naruszone, jak również stopień tych naruszeń uzasadniają ten wniosek, co zostało szczegółowo opisane w uzasadnieniu samej skargi kasacyjnej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance oczywistej zasadności skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

W sprawie brak jest podstaw do przyjęcia, że skarga jest oczywiście uzasadniona. Stosownie do dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać

kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w ujęciu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna natychmiast, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurystycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z brzmieniem przepisów albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 842931; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Oznacza to, że we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171), a o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860; z dnia 18 maja 2018 r., V CSK 654/17, LEX nr 2500530). Według utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi, ani tym bardziej się ich domyslać (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Wniesiona skarga kasacyjna, wobec braku wskazania jakiegokolwiek przepisu, którego naruszenie miałyby być oczywiste nie spełnia wymienionych wyżej warunków. Warunków tych nie spełnia w szczególności zawarte w skardze

kasacyjnej ogólnikowe tylko stwierdzenie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Uzasadnienie wniosku o przyjęcia skargi do rozpoznania odwołujące się do przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie może sprowadzać się do odwołania się do uzasadnienia podstaw kasacyjnych bądź też do ich powtórzenia choćby nawet w zmodyfikowanej formie, ani być sformułowane w sposób, który wymagałby oceny ich zasadności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2018 r., IV CSK 618/17, LEX nr 2500419).

Tylko dla porządku należy nadmienić, że w uchwale w składzie 7 sędziów z dnia 23 marca 2011 r., I UZP 3/10 (LEX nr 738185), mającej moc zasady prawnej, Sąd Najwyższy odniósł się do kwestii przepisów stosowanych w postępowaniu dotyczącym zaskarżenia decyzji organu rentowego. W uchwale przyjęto, że w postępowaniu w sprawach z ubezpieczenia społecznego muszą być stosowane zasady odmienne od tych na jakich opiera się ogólne postępowanie administracyjne i że na pewno dotyczy to postępowania odwoławczego - właściwych organów odwoławczych i postępowania przed nimi. W Kodeksie postępowania administracyjnego można uchwycić aspekt stosowania jego przepisów tylko o tyle (odpowiednio, z niezbędną modyfikacją), o ile nie pozostają one w sprzeczności z zasadami postępowania w sprawach ubezpieczeń społecznych. Odmiennościom postępowania w sprawach ubezpieczeń społecznych poświęcone są w ustawie systemowej przepisy rozdziału 8, określające - zgodnie z tytułem rozdziału tej ustawy - „tryb odwoławczy”. Zasady tego trybu znalazły bezpośrednio definiujący je wyraz w art. 83 ustawy, który w poszczególnych (siedmiu) ustępach określa: po pierwsze - zasadę decyzyjnego rozstrzygania spraw indywidualnych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ust. 1), po drugie zasadę trybu odwoławczego, że od decyzji przysługuje odwołanie - „do właściwego sądu w terminie i według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego” (ust. 2), „również w razie niewydania decyzji w terminie 2 miesięcy, licząc od dnia zgłoszenia wniosku o świadczenie, lub inne roszczenia” (ust. 3), po trzecie tryb wniesienia odwołania (ust. 5), po czwarte czynności Zakładu po wniesieniu odwołania, że może on sam uwzględnić słuszność odwołania i wówczas zmienia lub uchyla decyzję bez nadawania odwołaniu dalszego biegu (ust. 6), w przeciwnym razie przekazuje w określonym terminie sprawę do sądu (ust. 7) i

wreszcie po piąte określone zostało wyłączenie od przewidzianego trybu odwoławczego; wyjątek ten dotyczy decyzji przyznającej świadczenie w drodze wyjątku i decyzji odmawiającej takiego świadczenia; dla tych spraw przewidziany został specjalny tryb postępowania przed Prezesem Zakładu i odpowiednie zastosowanie przepisów dotyczących odwołań od decyzji określonych w Kodeksie postępowania administracyjnego (ust. 4). Ustanowiony w art. 83 ust. 1-3 ustawy sądowy tryb odwoławczy odnosi się - z jednym tylko wyjątkiem - do wszystkich decyzji Zakładu „w zakresie indywidualnych spraw”. Egzemplifikacja tych spraw, według przedmiotu decyzji, w pięciu punktach art. 83 ust. 1 ustawy, stanowi wyłącznie ilustratywne przedstawienie zasady, iż „Zakład wydaje decyzje w zakresie indywidualnych spraw”, natomiast wskazane ich przedmiotowe określenie następuje po słowach „dotyczących w szczególności”. Istotą tej regulacji jest ustanowienie podmiotu właściwego, że jest nim Zakład i że Zakład rozstrzyga sprawy indywidualne w formie decyzji („wydaje decyzje”).

Stosownie zaś do art. 83a Zakład wydaje decyzje o ponownym ustaleniu prawa lub zobowiązania stwierdzonego poprzednio decyzją ostateczną (ust. 1) oraz dotyczące uchylecia zmiany lub unieważnienia na zasadach określonych w Kodeksie postępowania administracyjnego (ust. 2). W obu powyższych regulacjach uzupełniona została egzemplifikacja zasady wydawania przez Zakład decyzji w sprawach indywidualnych o określone decyzje, które także mieszczą się w zakresie indywidualnych spraw dotyczących przedmiotów przykładowo wymienionych w pięciu punktach art. 83 ust. 1 ustawy, ale ponadto mają określoną kwalifikację procesową. „Dodane” Zakładowi decyzje, mając swą specyfikę procesową, nic nie zmieniają w zasadach wynikających z art. 83 ustawy. Zakładowi zostały przypisane decyzje, które - gdyby poszukiwać odpowiedników w Kodeksie postępowania administracyjnego nie mogłyby należeć do Zakładu, ale w odniesieniu np. do decyzji „unieważnienia” - do organu wyższego stopnia (por. art. 157 § 1 k.p.a.). Tak więc, gdyby nie ta odrębna regulacja wydawania przez Zakład decyzji o zmianie, uchyleniu oraz unieważnieniu ostatecznych decyzji Zakładu (samoweryfikacja), mielibyśmy tryby postępowania określone w Kodeksie postępowania administracyjnego, z zachowaniem reguły dwuinstancyjności postępowania administracyjnego, otwierającego drogę sądowoadministracyjną. Zasada trybu

odwoławczego ustanowionego w systemie ubezpieczeń społecznych polega na tym, że od decyzji Zakładu „przysługuje odwołanie do właściwego sądu w terminie i według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego”. Nie ma tu administracyjnego postępowania w jego - według Kodeksu postępowania administracyjnego koniecznych - stadiach instancyjnych, nie ma też nadzwyczajnych weryfikacji decyzji wadliwych, w specjalnych - również dwuinstancyjnych - trybach. Wszystko na etapie postępowania administracyjnego należy do Zakładu, a jedynym środkiem odwoławczym jest „odwołanie do sądu” (por. art. 83 ust. 2), które przenosi rozpoznanie roszczeń (zobowiązań), co do których organ rentowy wydał decyzje, na drogę postępowania sądowego. Tak samo jednolicie jest skonstruowana zasada działania Zakładu („Zakład wydaje decyzje”) jak i zasada drogi sądowej jako sposobu zaskarżenia decyzji do sądu. W rozdziale 8 ustawy systemowej zasada zaskarżalności decyzji Zakładu do sądu uregulowana jest w art. 83 ust. 2 (z wyłączeniem wynikającym z art. 83 ust. 4) - jedynie w tych przepisach.

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że skarżący nie zdołał wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania skargi, wobec czego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 98 k.p.c. w związku z § 10 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).